

Manuscriptbeoordeling

Door Carien Touwen

Inleiding

Iedere schrijver twijfelt wel eens over zijn eigen werk, zeker schrijvers die nog niet in de fondslijst van gerenommeerde uitgevers staan. Natuurlijk is het fijn om van moeder en de buurvrouw te horen dat ze nog nooit een mooier boek hebben gelezen, maar dat hoor je als schrijver liever van een lezer die je niet kent. Nog liever hoor je dat van iemand die het literaire wereldje kent, zoals een journalist of redacteur. Gezien de grote stapels manuscripten die uitgeverijen wekelijks binnen krijgen is er een groot aantal schrijvers dat zijn werk zonder enige schroom instuurt. Het merendeel van hen krijgt te maken met een wachttijd van meerdere maanden resulterend in een standaard afwijzingsbrief op de deurmat. Nu zijn ze nog niets wijzer over de kwaliteit van hun werk, behalve dan dat het niet zo sterk was dat het per direct een contract opleverde.

Nadat dit enkele keren is gebeurd, gaan veel schrijvers nadenken of er misschien niet een noodzaak is om een meelezer met kennis van de literaire wereld in te schakelen. In de directe omgeving van schrijvers is het dikwijls moeilijk om iemand te vinden die niet alleen objectief kan zijn, maar ook een oordeel kan geven over de publicatiemogelijkheden van het geschrevene. Sommige schrijvers hebben het geluk mensen te kennen in deze wereld, maar velen is dat niet gegeven. Het is dan ook niet vreemd dat zij op zoek gaan naar personen of bureaus die dit voor hen willen doen.

Iemand betalen om je werk te lezen, dat klinkt niet erg positief. De meeste schrijvers hopen dat de wereld juist gaat betalen om te lezen wat zij te melden hebben. Toch lijkt er heel wat werk te zijn in deze sector. Gooi de term 'manuscriptbeoordeling' in een zoekmachine en direct rollen er tientallen bureaus uit die deze dienst aanbieden.

Voor mijn eigen manuscript heb ik regelmatig overwogen om een beoordelaar in te schakelen. Tot op heden heb ik dit niet gedaan. De vraag die ik bleef stellen is wat deze bureaus precies te bieden hebben. Maar dat was niet mijn enige vraagteken. Ik wilde weten waar je als schrijver voor betaald als je een bureau inschakelt om jouw manuscript te beoordelen. Wie zijn de mensen die naar jouw verhaal gaan kijken en wat zijn hun verdiensten? Hebben ze bijvoorbeeld zelf gepubliceerd en hebben ze invloed bij belangrijke uitgevers? En wat voor garantie heb je als schrijver op de kwaliteit van het oordeel en de adviezen die ze geven? Deze vragen heb ik als uitgangspunt genomen voor dit onderzoek. Het idee van een manuscriptbeoordeling bureau is buitengewoon interessant, maar als schrijver moet je natuurlijk wel zeker weten of er niet misbruik wordt gemaakt van jouw wens om gepubliceerd te worden.

De bureaus

Voor dit artikel is een korte vragenlijst verstuurd naar manuscriptbeoordelingsbureaus die allen gevonden zijn door deze zoekterm te gebruiken op internet. De bureaus die antwoord gaven zijn:

Bureau Script Noordwijk
ABC Annemarie Bon (alleen kinderboek manuscripten)
Gerard Klappers
Rinske Verberg Schrijf Coach
Taaldigitaal
Bureau Artemis
Script Plus (artikel terug gekregen)

Wie zitten er achter de bureaus?

Aan alle bureaus is gevraagd of ze zich wilden voorstellen. Ik wilde graag weten wie de mensen zijn die de verhalen beoordelen en wat hun verdiensten op literair gebied zijn. Verder vond ik het interessant om te weten of ze zelf gepubliceerd hebben en of ze invloed bij belangrijke uitgevers konden uitoefenen. In de bijlage 'Even voorstellen' is het antwoord hierop te lezen van alle bovengenoemde bureaus

Kosten

Een van de eerste dingen die je als schrijver wilt weten is wat het kost om je manuscript te laten beoordelen. In de bijlage 'Prijsinformatie' is een overzicht gemaakt van de prijzen die de bureaus rekenen voor hun diensten. Ik heb gevraagd naar een bedrag voor een manuscript van 200 A4 pagina's, maar niet ieder bureau gaf daar rechtstreeks antwoord op. Er staan dus ook uurtarieven tussen. Het is dus niet mogelijk om tussen alle bureaus te vergelijken qua prijs.

Wat krijg je als schrijver voor je geld?

Om hier achter te komen heb ik de manuscriptbeoordelaars een drietal vragen gesteld.

1. Waar betaald een schrijver voor als hij uw bureau inschakelt om zijn manuscript te laten beoordelen?
2. Wat kan de schrijver met het rapport en waar staat hij wat betreft daadwerkelijke uitgave als u zijn manuscript beoordeeld als "zeer publicabel"?
3. Kan uw bureau garanties afgeven voor de kwaliteit het eindoordeel en de gegeven adviezen?

Ik heb de antwoorden hierop grotendeels letterlijk gekopieerd en in een tabel verwerkt. Deze zijn ook te vinden in de bijlage, zodat ze gemakkelijk te vergelijken zijn.

Alle beoordelaars willen een zo eerlijk en objectief mogelijk rapport maken waar de schrijver mee verder kan. Geen van allen zegt dat ze garanties kunnen geven voor publicatie. Ze zijn immers geen uitgever en kunnen nooit door de ogen van uitgevers kijken. Iedere uitgever heeft een persoonlijke smaak, net als de beoordelaars. Wel denken ze allemaal dat het nakijken van een manuscript kan zorgen dat een manuscript een grotere kans maakt op publicatie. Mits de auteur natuurlijk open staat voor de verbeterpunten die zij eventueel zullen aangeven.

Certificering

Iedereen kan zich tegenwoordig profileren als manuscriptbeoordelaar. Er is hier geen certificering voor en op internet lijkt er een wildgroei te zijn ontstaan van mensen en bureaus die deze dienst aanbieden. Hoe weet je als schrijver dan nog wie je moet hebben? Ik heb de bureaus gevraagd hoe ze hier tegenover staan en of ze voorstander zouden zijn van een certificering om te zorgen dat er geen partijen in de markt zijn die geld verdienen met iets waar ze geen verstand van hebben. Hieronder zijn de antwoorden die ik heb gekregen te lezen.

Hans ter Mors van BSN kijkt hier met enig onbehagen naar. "Beunhazerij is slecht voor de hele branche." Hij is dan ook voorstander van certificering.

Gerard Klappers laat weten dat hij er wisselend tegenover staat. "Ik ben hier zelf geloof ik een voorbeeld van. Het geeft misschien veel "vervuiling." Maar aan de andere kant handel ik eerlijk, open en met de beste bedoeling. Ik beloof geen dingen die ik niet na kan komen. Mijn tarief is niet te hoog en niet te laag en ik ben helder in de dingen die ik wel kan bieden. Mijn doel is om mensen die pas beginnen verder op weg te helpen. Het inzicht en het plezier te vergroten. Niet om persé bestsellers af te moeten leveren. In mijn geval zie ik het dus zeker niet als vervuiling, maar voor mij is het dan ook eerder hobby dan werk. Ik hoef er niet van te leven. Mijn motto luidt dan ook: "Zorg ervoor, als je in de kunst van het schrijven niet teleurgesteld wilt raken, dat je het nimmer tot je beroep maakt. Zoek geld en roem elders, zodat je geen wrok kunt koesteren tegen de kunst als je niet kunt krijgen wat je verdient voor je meesterschap en harde werken." (een vrij vertaald citaat uit het boek *Ik heet Karmozijn* van Orham Pamuk)"

Een voorstander van certificering is hij niet. "Hoe ziet u dat voor u? Dat iedereen die iets wil beoordelen een examen af moet leggen, of dat hij minstens tienduizend exemplaren van een boek moet hebben verkocht? Ik denk dat kwaliteit en integriteit vanzelf boven komt drijven."

Annemarie Bon zegt het volgende. "Ik houd me daar verder niet mee bezig. Ieder zoekt en krijgt de beoordelaar die hem past, vermoedelijk." En over een mogelijke certificering "Nee, dat lijkt me te bureaucratisch. Zelf zou ik me acuut terugtrekken, omdat me dat te veel (negatieve) energie zou kosten. Ik vind het nu fijn mensen daadwerkelijk te kunnen helpen en stimuleren op het schrijverspad vanuit mijn specifieke achtergrond. Ik wil deze dienst graag aanbieden, maar wil geen bureau zijn dat zich uitsluitend met manuscriptbeoordeling bezighoudt. Bovendien lijkt certificering me niet alles zeggen. Het blijft mensenwerk, gestoeld op ervaring. Dat lijkt me moeilijk in kaart te brengen."

Rinske Verberg gaf de volgende reactie. "Ik kan natuurlijk niet oordelen over de kwaliteit van het werk van anderen. Wel ben ik de laatste tijd wat mensen tegengekomen die 'aan het lijntje' werden gehouden. Zij kregen tegen betaling van een flink tarief in een groep wat algemene adviezen, terwijl ze gebaat zijn bij een veel specifiekere aanpak. Ik heb me toen verbaasd over de ondoelmatigheid

van die aanpak; ze krijgen dus een soort halfzachte schrijfcursus voor de prijs van een specifieke manuscriptbeoordeling. Bij mij krijgen mensen altijd een voorstel van aanpak dat helemaal op hen toegesneden is, want daar betalen ze ook voor. En ik zou me gerust aan een kwaliteitscontrole willen onderwerpen.”

Over mogelijke certificering zegt ze:

“Ja, maar ik vraag me sterk af hoe die tot stand zou moeten komen. Zeker met het toegenomen commerciële geweld in de uitgeverwereld is het geen criterium om een bureau 'af te rekenen' op publicaties van behandelde manuscripten, omdat er geen een op een kwaliteitsverhouding is. Verre van zelfs. Het oordeel over boeken, zelfs over gepubliceerde boeken, komt op grond van zoveel verschillende factoren tot stand dat het me ondoenlijk lijkt daarvoor een algemeen protocol op te stellen. Misschien is het een optie om aan de hand van interviews met klanten van manuscriptbeoordelingsbureaus een soort 'tevredenheidsschaal' vast te stellen?”

Josien Stehouwer van Digitalis laat weten:

“Wij zijn voor groei maar tegen wildgroei. Wij hebben niet de illusie dat certificering voorkomt dat mensen met het minste verstand het meeste geld verdienen.”

Hedwig van Lier van bureau Artemis is verontrust.

“Het is inderdaad verontrustend dat er zoveel manuscriptbeoordelingsbureaus worden opgericht, waarvan de achtergrond onduidelijk is. Het wordt hierdoor lastig voor aankomende schrijvers het kaf van het koren te scheiden en te weten waar ze terecht kunnen voor betrouwbaar advies. Ik zou ze aanraden om altijd te informeren naar de achtergrond en ervaring van de personen achter de bureaus. Ik zou daarvoor pleiten voor certificering.”

Ervaringen van schrijvers

Nu volgen er ervaringen van enkele schrijvers die hun manuscript of verhaal ter beoordeling hebben gegeven aan één van de bureaus die mee hebben gewerkt aan dit artikel.

Jan Schouwenaar: “Bureau Script Noordwijk (Hans Ter Mors) heeft tweemaal een manuscript van mij beoordeeld. In beide gevallen heeft zijn beoordeling ertoe geleid dat het uiteindelijke resultaat vele malen beter was dan wanneer hij zich er niet tegenaan had bemoeid. De eerste keer heeft het er vervolgens toe geleid dat hij (althans zijn uitgeverij Bellevue) het boek (Vals plat) heeft uitgegeven. Nu ligt er een nieuw manuscript en daarmee is Hans Ter Mors (thans in de rol van literair agent) de boer op bij verschillende uitgeverijen. Dat wordt dus nog even afwachten. Hans Ter Mors reageert altijd lekker snel en ik ervaar zijn adviezen altijd als zeer waardevol. Ik heb er echt heel veel aan.”

Mirjam van Vooren: “Ik kreeg mijn manuscript teruggestuurd, voorzien van allerlei (positieve en 'negatieve') opmerkingen. Over het geheel, de structuur van het verhaal, over mijn schrijfstijl, het gekozen perspectief, spanning, soms ook over woordkeus indien die niet aansloot bij de

doelgroep. Zij gaf mij ook feedback hoe ik verbeteringen aan kon brengen, mogelijkheden om het verhaal sterker te maken. En in haar verslag schreef ze ook dat ze voorzichtig mogelijkheden zag dat het uitgegeven zou kunnen worden, mits er nog aan gewerkt werd natuurlijk. Ik heb ook mondeling contact met haar gehad. Daarin heeft ze me ook een paar tips aan de hand gedaan over een paar mogelijk geïnteresseerde uitgevers. Ik stuurde mijn manuscript naar haar met twee vragen: kloppen mijn vermoedens over wat er nog schort aan het verhaal, en kan ik via haar misschien een voet tussen de deur van Zwijsen krijgen? De eerste werd beantwoord met ja. Wat ikzelf vermoedde, werd door haar bevestigd. Dat lijkt niet veel nieuws, maar toch geeft het mij de extra spirit om er aan te gaan sleutelen. Vooral ook omdat zij, ondanks de kritiek, ook heel positief was en me een paar leuke opstekers gaf. Leuk aan de eenzame schrijftafel!

Welke stappen heeft u daarna gezet?

Ik heb het hele verhaal herschreven naar een ander perspectief, een verhaallijn die ik eerst in tekeningen bedacht had, er doorheen geschreven. En natuurlijk op veel kleine details gelet en geschrapt. Toen ik redelijk tevreden was heb ik het voorzien van een brief waarin ik vermeldde dit manuscript door A.Bon te hebben laten beoordelen, opgestuurd naar verschillende uitgevers. Met een ervan, Lannoo, heb ik nog steeds contact over aan te leveren werk, maar dit manuscript zag zij niet via haar in de boekhandel belanden. Dit zie ik als zeer positief, omdat die uitgever inmiddels, door meerdere teksten die ik heb laten lezen, wel geïnteresseerd in me is, alleen hebben we nog niet het juiste werk voor die uitgever gevonden. Een andere was Zwijsen. Als eerste was de uitgever zelf enthousiast, wie weet ook door die begeleidende brief, en vervolgens heeft hij het doorgeschoven naar verschillende projectmanagers die hun oordeel moesten geven. Dat resulteerde in het feit dat 'ik' op het bureau van de projectmanager van Leesleeuw terecht kwam, en ook zij enthousiast was. Zij had nog plaats in de serie Leesleeuw, groep 6, maar dan zou ik het wel in moeten korten. Omdat ik van allerlei andere uitgevers steeds dezelfde reactie had gekregen: goed, maar niet verrassend genoeg voor een debutant om in de boekwinkel gigantisch op te vallen, besloot ik aan het schrappen te gaan. Via Leesleeuw zou ik dan in december 2006 bij heel veel kinderen op de deurmat vallen en dat sprak me wel aan. Hiermee zijn mijn stappen bijna klaar rondom dit manuscript. Ik heb op scholen en de plaatselijke bieb ook kenbaar gemaakt dat 'Het geheime medaillon' van me uitkomt, en in december volgt in ieder geval een feestelijke boekpresentatie in de plaatselijke bibliotheek. Ik verwacht ook nog iets te gaan doen op de school van mijn jongste zoon. En dan, of beter gezegd: nu, is het werken aan een vervolg, een tweede boek van Mirjam van Vooren"

Klaartje Gras:

"Ik heb inderdaad een keer een verhaal wat ik geschreven heb laten beoordelen door Gerard Klappers. Ik deed mee aan een schrijfwedstrijd en ik heb hem toen gevraagd of hij mijn verhaal wilde bekijken voor ik het zou insturen en dat heeft hij gedaan. Hij heeft op zeer positieve en enthousiaste wijze de nodige aanwijzingen en suggesties gegeven om meer spanning in het verhaal te brengen en het interessanter te maken. Hij gaf eerlijke opbouwende kritiek waar ik mee verder kon en wat mijn

verhaal beter heeft gemaakt dan dat het was, maar op zo'n manier dat het wel mijn verhaal bleef. Dus ja, het heeft me gebracht wat ik had verwacht.

Hij heeft ook aangegeven dat zijn beoordeling persoonlijk was, waardoor het vrij bleef wat je ermee zou doen. Ik heb hierna mijn verhaal ingezonden, maar helaas heb ik niet gewonnen. Maar ik vond het al heel leuk om een keer een verhaal te schrijven en ik heb heel veel aan zijn tips gehad en hij heeft zijn enthousiasme op mij overgebracht."

Marie José van der Linden: "Annemarie Bon heeft met aandacht mijn manuscript bekeken en gelezen. Dat is mij gebleken uit haar uitvoerig kritisch rapport. Haar advies was helder en de aandachtspunten waren voor mij zeer bruikbaar. Voor mij was haar beoordeling zo stimulerend dat ik mijn manuscript verder heb uitgewerkt en er vervolgens mee naar een uitgever ben gegaan. Het resultaat is een mooi boek met de titel: *Ons tante Zuster, ons oma en ons tante.*"

Jan Sizoo: Hans ter Mors heeft de eerste volledige versie van mijn manuscript spoedig na ontvangst voorzien van uitstekend, zeer uitvoerig, algemeen maar ook gedetailleerd commentaar, kritisch maar aanmoedigend, waar ik erg veel aan heb gehad. Ik heb ongeveer een jaar nodig gehad om dit commentaar te verwerken. Latere versies heeft hij ook steeds voorzien van voor mij nuttig commentaar. Tenslotte heeft hij door zijn contacten met uitgevers er voor gezorgd dat mijn inspanningen niet voor niets waren geweest en mij een contract met een uitgever (Servo) bezorgd. Zonder zijn persoonlijke belangstelling en enthousiasme was mijn boek nooit op de markt gekomen. De kosten die hij mij voor dit alles in rekening heeft gebracht, vond ik alleszins redelijk gezien de tijd die hij aan mijn manuscript heeft besteed.

Slotwoord

Iedereen kan zeggen een goed beoordelaar te zijn en er zullen veel mensen zijn die dat inderdaad kunnen. Toch moet je wel diegene vinden die bij jouw manuscript past. Daarom is het goed om bij elk bureau te vragen wie er verantwoordelijk zal zijn voor jouw manuscript en wat deze persoon van de door jou gekozen boekvorm weet. Een non fictie beoordelaar zal waarschijnlijk weinig zinnigs kunnen zeggen over een horrormanuscript. Een gesprek door de telefoon zal je als schrijver waarschijnlijk al een hoop extra informatie geven over de beoordelaar. Een certificering op de markt krijgen zal niet zo gemakkelijk zijn, met name omdat het maar de vraag is door wie dit geïnitieerd zal moeten worden. Misschien dat de uitgevers van Nederland ooit de koppen bij elkaar steken als de wekelijkse manuscriptenstapel echt te hoog wordt. Vooralsnog moeten wij als schrijvers gewoon zelf uit maken welke beoordelaar bij ons past.

Mijn gevoel over manuscriptbeoordeling is na dit onderzoek niet echt veranderd. Het is nog steeds iets wat ik overweeg. Tenslotte geeft een buitenstaander altijd een ander mogelijk verhelderend oordeel over jouw werk. Of het daarmee publicabel wordt weet je niet, maar het geeft je als schrijver wel een nieuwe kijk op je boek. Ik denk dat daar toch de reden ligt, waarom de meeste schrijvers hun manuscript opsturen ter beoordeling.

Bijlage Manuscriptbeoordelingsbureaus

Even voorstellen:

Wie zijn de mensen die de verhalen beoordelen en wat zijn hun verdiensten op literair gebied?

De antwoorden zijn rechtstreekse quotes. De omschrijving van Script Plus is uit de lezing van Anton Oskamp gehaald, die mij als antwoord had verzonden.

Bureau Script Nederland

De redacteur van BSN (Hans Ter Mors) heeft gepubliceerd (Bezige Bij) en hij heeft sinds 1990 schrijfcursussen gegeven. Hij heeft geen invloed bij de grote uitgevers.

Gerard Klappers

Ik doe dit als eenmansbedrijf. Als er iets binnenkomt bekijk ik dit eerst een maak ik een afweging of ik het "aankan."

Zo beoordeel ik bijvoorbeeld geen poëzie omdat ik daar simpelweg geen verstand van heb. Vorig jaar heb ik mijn opleiding aan de schrijversvakschool Amsterdam afgerond.

Ik heb zelf pas mijn eerste roman *Woekeren* gepubliceerd binnen het uitgeversfonds van uitgeverij Gopher. Mijn tweede roman heb ik afgerond en hier probeer ik momenteel zelf een grote uitgeverij voor te vinden. Invloed bij belangrijke uitgeverijen heb ik dus niet. Ik ga dat ook niet beloven en waarschuw de schrijver daar zelfs expliciet voor.

Veel bureaus beloven dit wel, of ze dit ook daadwerkelijk waar kunnen maken betwijfel ik. Ik geloof er ook niet zo in dat iedere beoordelaar zelf een indrukwekkende bibliografie moet hebben. Een goed criticus is ook niet altijd een groot auteur en b.v. niet elke gitaarleraar heeft een nummer 1 hit gehad.

ABC

Op dit moment ben ik de enige beoordelaar bij mijn bureau ABC (Annemarie Bon Communicatie). Mensen betalen voor mijn ervaring en deskundigheid in kinderboekenland. Ik schrijf zelf zowel journalistiek, als educatief en fictie. Ik heb negen jaar als journalist gewerkt en was tien jaar hoofdredacteur van het jeugdtijdschrift Taptoe. Ook ben ik freelance redacteur voor de boekenseries van uitgeverij Zwijsen in Tilburg. Sinds vier jaar werk ik als zelfstandige, voornamelijk als auteur. Ik heb een zeer uitgebreid netwerk, ken veel auteurs, illustratoren, uitgevers en ben ook goed op de hoogte van de fondsen van de uitgeverijen. Bij veel uitgeverijen wordt mijn oordeel serieus genomen en op prijs gesteld.

Rinske Verberg

Ik heb een aantal keren gepubliceerd (poëzie), maar mijn prioriteit ligt momenteel niet bij mijn eigen schrijven. Vanuit mijn achtergrond heb ik natuurlijk wel de nodige 'lijnen' naar uitgeverijen, literaire festivals en -tijdschriften, waar bekenden van mij werken. Ik heb een goed overzicht van het literaire landschap in Nederland.

Van 'invloed' zou ik niet graag spreken, omdat dat suggereert dat men alleen om mij ter wille te zijn een manuscript in overweging zou nemen. Wel is het zo dat de weg naar een redacteur via mij korter is dan als een schrijver 'in the blind' zijn verhaal opstuurt.

Artemis:

Artemis bestaat vooralsnog uit 1 persoon, Hedwig van Lier. Ik heb Nederlandse taal en letterkunde gestudeerd aan de Rijksuniversiteit Leiden en ben daarna een tiental jaar werkzaam geweest bij diverse uitgeverijen, die voornamelijk actief waren op het gebied van non-fictie. De laatste jaren heb ik gewerkt als uitgever. Zoals gezegd ligt mijn ervaring vooral op het gebied van Non-fictie, wanneer ik manuscripten krijg op dat gebied, dan beoordeel ik die zelf. Krijg ik aanvragen voor manuscriptbeoordeling voor fictie, dan schakel ik freelancers in die expertise hebben op dit gebied.

Script Plus

Sinds 1971 toen ik (Anton Oskamp) het basisdeel van de LOI-cursus Creatief schrijven schreef, heb ik bij benadering zo'n tweeduizend cursisten begeleid in hun streven om publicerend schrijver te worden. Na verloop van tijd -òm de vijf jaar had ik de cursus intussen herzien en uitgebreid- kregen een collega-docent en ikzelf steeds vaker manuscripten van ex-cursisten toegestuurd met de vraag 'Wil je dit eens bekijken? Uitgevers sturen het namelijk steeds terug met een standaardbriefje en nu weten we niet waar we staan met ons werk. Wat schort er nog aan? Is dat talent, inhoud, originaliteit, techniek, taalbeheersing, stijl? Help ons alsjeblieft.'

En zo ontstond in 1987 Script-met-een-plus-erachter, het eerste commerciële bureau voor externe beoordeling van literaire teksten. Dat 'literaire' is inmiddels ingehaald door de tijd omdat we ons werkterrein sindsdien hebben verbreed.

De eerste vijf jaar ging het allemaal nogal moeizaam, zoals dat wel vaker het geval is met een nieuw fenomeen, reden waarom mijn compagnon zich terugtrok. Maar later kwam er steeds meer schot in en nu heeft Script twintig vaste medewerkers, elk van hen deskundig binnen een of meer genres, plus een kaartenbak met specialisten op minder frequent betreden terreinen. We hebben op dit moment bijna drieduizend manuscripten op hun merites onderzocht. Zelf beoordeel ik nog slechts sporadisch een manuscript, al mijn tijd besteed ik nu aan intakegesprekken, het lezen van leesrapporten van medewerkers, de begeleiding van nieuwe medewerkers en de algehele coördinatie. Naast de manuscriptbeoordeling organiseren wij nu namelijk jaarlijks ook nog zo'n 20 à 25 workshops en masterclasses m.b.t. allerlei genres, variërend van o.a. Verhalen en romans schrijven en Voor kinderen schrijven, beide op vier niveaus, tot Prentenboeken maken en Misdaadverhalen schrijven, op twee niveaus, met zo'n 175 studenten en vijftien docenten. Ook is er nu een afdeling redactie/editing, die nogal eens in opdracht van uitgeverijen werkt.

Taal Digitaal

Josien Stehouwer
uitgever en publiciste
afgeronde studie kunstgeschiedenis,
diploma Schrijversvakschool 't Colofon (1999),
sinds 2003 actief in het uitgeverysvak

Marten Nubé
uitgever en producent
systeemanalist IBM,
zelfstandig IT consultant,
sinds 2001 actief in het uitgeverysvak

Prijsinformatie:

Bureau	Website	Tarief voor manuscript 200 A4 pagina's **
Manuscriptbeoordelingsbureaus		
Bureau Script Noordwijk	http://www.scriptnoordwijk.nl/home.html	Beoordeling publiceerbaarheid 62,50, complete analyse plus adviezen 120,- incl. btw.
Bureau Artemis	http://www.bureau-artemis.nl/	bij een manuscript van ongeveer 200 pagina's moet men rekening houden met ongeveer 150 Euro.
Script Plus	http://www.script-plus.demon.nl/	Het honorarium bedraagt €40,00 per uur (exclusief 19% btw). Ook brengen wij per opdracht €15,00 bureaunkosten in rekening.
ABC kinderboek manuscript	http://www.annemariebon.nl/	een uurtarief van 60 euro exclusief BTW
Gerard Klappers	http://www.gerardklappers.schrijft.nl/	Het leestarief is 0,40 eurocent per pagina. Voor het schrijven van het rapport reken ik 20 euro. Een manuscript van 200 A4 pagina's laten beoordelen kost dus 100 euro (inclusief BTW).
Rinske Verberg	http://www.vraaghetdeschrijfcoach.nl/	Ongeveer 450 euro
Taaldigitaal	http://www.taaldigitaal.nl/	Een eerste globale beoordeling is gratis, voor een uitgebreide beoordeling kan een offerte worden aangevraagd

**Er is gevraagd naar een bedrag voor een manuscript van 200 A4, maar niet ieder bureau gaf daar rechtstreeks antwoord op. Er staan dus ook uurtarieven tussen.

Wat krijg je als schrijver voor je geld?

Bureau	Waar betaald een schrijver voor als hij uw bureau inschakelt om zijn manuscript te laten beoordelen?	Wat kan de schrijver met het rapport en waar staat hij wat betreft daadwerkelijke uitgave als u zijn manuscript beoordeeld als "zeer publicabel"?	Kan uw bureau garanties afgeven voor de kwaliteit het eindoordeel en de gegeven adviezen?
Bureau Script Noordwijk	Voor een duidelijk en eerlijk antwoord op de vraag: is dit script publiceerbaar? Met toelichting en adviezen.	Een beoordeling van BSN gaat veel verder dan zo'n uitspraak, maar als het oordeel daarop neerkomt, kan de auteur met vertrouwen naar uitgevers gaan zoeken (of hij kan dat BSN laten doen)	Geen zinvolle vraag. De enige garantie die een beoordelaar kan geven is dat het script uitgegeven gaat worden. Die garantie geef ik niet, want ik ga niet over de investeringen van uitgevers.
Taaldigitaal	Voor een uitgebreide beoordeling betaalt de schrijver voor een gedegen rapport	Het rapport geeft aan wat de mogelijkheden zijn tot publicatie, dit kan variëren van een uitgave in eigen beheer tot en met het zoeken naar een geschikte uitgever binnen ons uitgebreide netwerk	Wij doen ons best om een zo goed en eerlijk mogelijk advies te geven
Bureau Artemis	Wanneer een schrijver een manuscript door Artemis laat beoordelen, krijgt hij of zij ten eerste inzicht in de kwaliteit: zit er voldoende potentieel in om het te publiceren, of is het helemaal niet publicabel? Wanneer er verbeterpunten zijn, dan worden die duidelijk en aan de hand van voorbeelden in een rapport weergegeven, zodat de schrijver zelf aan de slag kan met het eventueel herschrijven. De kwaliteit alleen zegt niet altijd iets over de mogelijkheden tot publicatie: de uitgever moet er namelijk ook een markt in zien. Daarom geven wij ook altijd een indicatie van de marktwaarde: is er behoefte aan een boek op dit gebied? Zo ja, welke uitgevers zouden dan het meest geschikt zijn voor publicatie?	Het beoordelingsrapport is zodanig opgezet, dat de schrijver ten eerste weet waar hij of zij staat (zijn er mogelijkheden voor mijn boek) en ten tweede weet wat er nog verbeterd kan of moet worden. De aanwijzingen worden duidelijk gegeven, zodat de schrijver in principe zelfstandig aan de slag kan om het manuscript te herschrijven, mocht dit nodig zijn. Wanneer Artemis een boek als zeer publicabel kwalificeert, is de kans groot dat er interesse van uitgeverijen zal zijn. Een glasharde garantie kunnen wij echter nooit geven.	Garantie voor publicatie (dus dat heb boek daadwerkelijk ook wordt gepubliceerd bij een reguliere uitgever) kunnen wij nooit geven. Wel kunnen we garanderen dat de kwaliteit van het manuscript, en daarmee de kansen op publicatie, zullen worden verhoogd wanneer de gegeven adviezen worden opgevolgd.

Script Plus	<p>Zo'n leesrapport is steeds gebaseerd op een grondige lezing en analyse van het manuscript in kwestie. Soms is het al gauw duidelijk waar 'm de schoen wringt, soms voel je als medewerker al lezend wel dat er iets aan schort maar kost het tijd om er achter te komen wát precies. Een beoordelaar moet niet alleen zonder te demotiveren onder woorden brengen wat er zijns inziens nog schort aan het werk, hij moet dit ook min of meer aantonen, 'bewijzen' met argumenten, met behulp van voorbeelden, ontleend aan de tekst van verhaal of gedicht. Daarom zal hij ook tijdens het lezen in het manuscript meestal zelf aantekeningen maken, zodat de auteur kan nagaan hoe er gelezen is. Maar dat is nog niet alles. Het leesrapport moet ook met kracht van argumenten aangeven hóe zwakke kanten verbeterd kunnen worden. Het rapport is dus niet alleen een samenvatting van een aantal bevindingen, op basis van een gedegen analyse, maar dient ook het nodige houvast te bieden voor een nieuwe versie en de auteur te stimuleren om opnieuw aan het werk te gaan.</p>	<p>Ikzelf bekijk niet alleen elk leesrapport maar ook het manuscript zelf als de medewerker die het opstelde van mening is dat het goede kans maakt om een uitgever warm te maken. Met de medewerker ga ik dan na welke uitgevers in aanmerking komen, of welk tijdschrift als het om werk van geringe omvang gaat. Niet dat dit dan ook steeds tot een debuut leidt. Al eerder noemde ik u de ong. drieduizend manuscripten die wij in de loop van de laatste tien tot twaalf jaar hebben beoordeeld. Naar schatting hebben wij in zo'n driehonderd gevallen een positief advies aan de auteur uitgebracht, en dat gebeurde dan ook nog eens vaak pas nadat wij een tweede of nog latere versie beoordeelden; of nadat de auteur workshops bij ons volgde. Uiteindelijk is het tot nu toe zo'n tweehonderd van onze 'klanten' gelukt om te debuten. Onder hen bevinden zich een veertigtal auteurs van literair werk en zestig kinderboekenschrijvers. Maar er verschenen ook thrillers, autobiografisch werk, een bundel met kerstverhalen en een streekroman.</p>	**
ABC kinderboek manuscripten	<p>Een auteur krijgt van mij een uitgebreid rapport toegestuurd waarin ik inga op de zwakke en sterke kanten van het werk. Waar het zwakke kanten betreft, leg ik de vaktermen uit en geef ik een soort minicursus, zodat de auteur inzicht krijgt in hoe hij zijn werk zou kunnen verbeteren. Ik licht alles toe aan de hand van voorbeelden. In het rapport geef ik tevens advies voor de verdere ontwikkeling van de auteur. Na toezending van het rapport kan de auteur tijdens een kort gesprek op kantoor of telefonisch vragen stellen waar een en ander onduidelijk is.</p>	<p>Het gebeurt niet vaak dat ik zeg 'zeer publicabel', maar de keren dat ik die beoordeling gaf, is het ook tot publicatie gekomen. Dat zegt natuurlijk niets over de toekomst.</p>	<p>Nee, ik geef geen garanties. Ik geef een zo helder en eerlijk mogelijk advies en oordeel, zodanig dat je er als auteur mee vooruit kunt. Mensen betalen voor mijn ervaring en deskundigheid in kinderboekenland.</p>

Gerard Klappers	<p>Voor een objectief eerlijk oordeel\advies. Ik heb dit zelf ooit laten doen en ik heb hier erg veel aan gehad, ondanks dat het rapport erg kritisch was. Ik beloof geen gouden bergen t.a.v. publicatie. Het gaat er mij om dat de schrijver eventueel zijn schrijversschap kan verbeteren zodat hij er meer bevrediging uit kan halen. Het gaat er mij niet om dat het manuscript perse gepubliceerd moet worden.</p>	<p>Met dat oordeel staat de schrijver nergens. Zeer publicabel is een predikaat dat ik eraan geef. Ik heb er geen invloed op als een uitgever hier anders over denkt. Hij kan het er bij inzending wel bijvermelden. Het feit dat er iemand naar heeft gekeken en het publicabel acht, geeft hem misschien een kleine voorsprong. Ik geef geen garanties omdat ik dat niet kan en m.i kunnen andere bureaus dit over het algemeen ook niet, al beloven ze dit vaak.</p>	<p>Nee. Ondanks dat er enkele basisprincipes en regels zijn blijft het toch vaak een subjectief oordeel. Ik kan dus niet garanderen dat datgene wat ik goed vind ook door anderen als goed wordt beoordeeld. In veel gevallen zal dit wel zo zijn maar garanties geef ik daar niet in.</p>
Rinske Verberg	<p>Ik lees het manuscript intensief en maak er een leesrapport over, dat ingaat op verhaalstructuur, plot, thema, protagonist, spanningsboog etc. Alle terreinen waarop redactie nodig en relevant is, eigenlijk (maar wel altijd macroniveau, dus niet op woordniveau; dat valt bij mij onder 'correctie'). Ik maak ook redactionele opmerkingen 'in de kantlijn'. Bij mijn beoordeling inbegrepen is een consult van ongeveer twee uur (exclusief pauze), waarin ik het leesrapport uitgebreid met de schrijver bespreek, belangrijke problemen ter discussie stel en samen met haar of hem een plan van aanpak met de belangrijkste verbeterpunten maak.</p>	<p>Zoals boven besproken, kan een schrijver aan de hand van mijn beoordeling zijn manuscript herschrijven en naar een hoger of consistentere niveau tillen. In het geval dat ik een manuscript tegenkom dat dermate vaak herschreven is dat er al een publicabel eindproduct ligt, is dit eigenlijk overbodig. Ik zou in dat geval de schrijver bellen en overleggen. Wordt een eindcorrectie nog wel op prijs gesteld? Of een laatste redactieronde (mogelijk zijn er nog wel wat kleine verbeterpunten)? Zoniet, dan zou ik de schrijver aanraden met dit publicabele manuscript dan ook een poging tot publicatie te doen, en hem/haar mogelijk een uitgeverij aanraden. Mijn advies is dus gericht op 'romans in wording'. Voor het lezen van drie pagina's, denken 'god, dit is al heel goed', de schrijver bellen en een uitgeverij aanraden, reken ik geen geld, dat zou onzinnig zijn. Het ligt echt aan het manuscript; wat is er goed en niet goed aan? Ik kan dit verder niet zo maar zeggen.</p>	<p>Nee, die zijn er niet, in ieder geval niet voor publicatie. In de uitgeverijwereld werken mensen met net zo'n subjectief gezichtspunt als in de rest van de wereld. Bovendien zijn er met het uitgeven van boeken ook commerciële belangen gemoeid, die onmogelijk in te schatten zijn. Wel heb ik vijf jaar lang op de kunstacademie het schrijfproces bestudeerd, zelf doorgemaakt en beoordeeld bij anderen. Ik kan dus op meer afgaan dan alleen op mijn 'smaak'; ik vel als het ware een 'kundig', ofwel professioneel, oordeel. Die professionaliteit is gebaseerd op een grote achtergrondkennis van de literaire wereld, de uitgeefwereld, en kennis van alle technische aspecten van het schrijven. Ik heb de enige erkende HBO-opleiding tot literair schrijver met goed gevolg afgelegd, en mag me daarom nu professional noemen. Die professionaliteit en mijn integriteit vormen natuurlijk wel een garantie.</p>

** Script Plus heeft een artikel gestuurd ter beantwoording van mijn vragen. Waar mogelijk zijn hier quotes uit dat artikel gebruikt. Deze lezing van Anton Oskamp is te vinden op de website van Script Plus.